

Slovesa – část 1

1 Zakončení sloves 4. třídy (typ prosí, trpí, sází)

sestra žehl___, dílo zkáz___, potraviny se rozmraz___, raz___ si cestu mečem, nekaz___ se, v komínu kvíl___ meluzína, padlý strom ztrouchniv___, hodina se chýl___ ke konci, pěkně to vybarv___, oznám___ me příjezd telegramem, sopka vychrl___ velké množství lávy

2 Infinitiv nahrad'te tvary imperativu pro 2. os. sg. (a takéž pro 1. a 2. os. pl.):

(Pomoci) si sám. (Nanosit) dříví do sklepa. (Jíst) ovoce a zeleninu. (Nezkazit si) oči! (Zrýt) zahrádku. (Přišíť si) knoflík. (Vzít si) sváteční šaty. (Zalít) ředkvičky. (Přemoci) své slabosti. (Stříci se) lichočnicků! (Nebít) žádné zvíře. Dobře (uhasit) oheň. (Očistit) to ovoce. (Poprosit) o radu. (Přijít) brzy domů. (Půjčit) mi tu knihu. (Odpovědět) na moji otázku správně. (Nemít) mu to za zlé. (Přihlásit se) do kurzů autoškoly. (Srazit) stoly k sobě a (nevrazit) přítom do něj. (Chtít) vysvětlení! (Ohlásit) svou nepřítomnost všem, ať na tebe nečekáme. (Vědět), že bude lépe!

3 Bys, nebo by jsi? Bychom, nebo by jsme, či bysme? Šel jsi se najíst, nebo šel ses najíst?

infinitiv zvratného slovesa	minulý čas ve 2. os. sg.	chybně
najíst se	najedl ses	najedl jsi se
vrátit se	vrátil ses	vrátil jsi se
přát si	přál sis	přál jsi si
nekoukat se	nekoukal ses	nekoukal jsi se

Srovnej se slovesy nezvratnými v 2. os. min. času: vrátit – vrátil jsi, přát (někomu) – přál jsi (Petrovi)

infinitiv slovesa	podmiň. způsob	chybně
nepřijít	nepřišel bys (bychom, byste)	nepřišel by jsi / by si, nepřišli bysme/by jsme, nepřišli by jste
udělat	udělal bys (bychom, byste)	Udělal by jsi / by si, udělali bysme /by jsme, udělali by jste
infinitiv zvratného slovesa		
podívat se	kdyby ses podíval	kdyby jsi se
číst si	aby sis četl	aby jsi si
udělat si	udělal by sis	udělal by jsi si

Spisovné případy kondicionálu: bych, bychom, byste
kdybych, kdybychom, kdybyste
abych, abychom, abyste

Koupil *bys sis / by sis / by jsi si* ojeté auto?

Byl *by jsem / by sem / bych* rád, *kdyby jsi / kdybys / kdyby si* tam šel se mnou.

Rádi *bychom / bysme / by jsme* vás pozvali na návštěvu, *aby jste / abyste / aby ste* se podívali na náš dům.

Podívali *byste / by jste se*, v čem děláme chyby?

Prosím *aby jste / abyste / aby ste* nám napsali, na kolik dní přijedete, mohli *bychom / bysme / by jsme* naplánovat výlet.

Do kolika hodin *jsi se učil / ses učil*?

Nerozmyslel *sis / jsi si* to?

Včera *jsi se hádal / ses hádal* s otcem, neměl *ses / jsi se* mu přiznat.

Pověz, *jak ses / jsi se* dostal dovnitř, když bylo zamknuto.

Tys / ty jsi nakonec do kina přišel? *Seděls / seděl jsi* v první řadě?

Cos / co jsi říkal?

Tím *jsi se / ses* nikdy nechlubil!

- ✓ Rozlišovat: „Zavolej, *kdybys* mě potřeboval.“ X „Zavolej, *kdy bys* mě potřeboval.“

4 Slovesné třídy

1. třída – zakončení ve 3. os. sg. prez. je „-e“:

typ „*bere*“: některá slovesa zakončená v kmeni přítomném na -p, -b, -m, -v mají prez. tvary podle vzoru „*bere*“ i „*dělá*“, tj. *kopu / kopám, sypu / sypám, řezu / řezám, češu / česám* apod. **Vždy ověřit v PČP nebo ve SSČ.**

typ „*maže*“: sloveso *psáti* – dvojí podoby *já píši / píšu, oni píší / píšou*, knižní koncovky -i, -í se vedle pravidelných -u, -ou (*mažu, mažou*) objevují i u některých dalších sloves

typ „*peče*“: infinitiv *péci / péct* (hovor.), *téci / téct, moci / moct* (hovor.), *já mohu / můžu* (hovor.), *oni mohou / můžou* (hovor.)

2. třída – zakončení ve 3. os. sg. prez. je „-ne“:

typ „*tiskne*“: přičestí minulé (činné) většinou bez přípony -nu- (*tiskl, táhl, padl*), u některých sloves kvůli snazší výslovnosti kmen rozšířen o příponu -nu- (*sehnul, pohnul, usnul, schnul*), příp. možné obojí tvary (*pískl / písknul, pronajal / pronajmul, napjal / napnul*). Přičestí trpné: *uzamknut / uzamčen, tisknut / tištěn*, ale pozor na významový rozdíl (*tisknuta ruka* X *tištěna kniha, vypjatý* X *vypnutý, obsáhnut* X *obsažen*)! **Vždy ověřovat v PČP nebo ve SSČ!**

typ „*začne*“: minulý čas jediň *on začal*

3. třída – zakončení ve 3. os. sg. je „-je“:

typ „*kryje, kupuje*“: nová PČP umožňují dublety *já kryji / kryju* (hovor.), *já kupuji / kupuju* (hovor.), *oni kryjí / kryjou* (hovor.), *oni kupují / kupujou* (hovor.)

4. třída – zakončení ve 3. os. sg. je „-í“:

oni sází / sázejí X ale pouze *oni trpí, oni prosí* (nikoli *oni ~~trpějí~~, oni ~~prosejí~~*)

viset – *oni visí* X souviset – *oni závisejí / závisí, souvisí / souvisejí*

muset – *oni musejí / musí*

vědět – *on ví* X *oni vědí*

myslet – *oni myslí / myslují*

V přičestí trpném: *ztratit – ztracen, zradit – zrazen, prosit – prošen, zkazit – zkažen* (X *nepokaz to!*), *nahradit – nahrazen, vyhradit – vyhrazen, pohostit – pohoštěn, zpozdit – zpožděn*, některá slovesa dublety: *řadit – řaděn / řazen, vyčistit – vyčistěn / vyčištěn*, místa k *sezení / sedění, ježdění / ježdění, míšení / mísení*

5 Rozdíl v psaní: *jakoby* (přibližnost, popř. indikativ) X *jako by* (kondicionál)

Vypadalo to, se vznášela radostí. Po Pavlovi se země slehla. Tvářil se neústupně. Z dálky se ozývala střelba. z dálky se ozývala střelba. problémů nebylo dost! Mluvil, hrách na stěnu házel. Vše na tomto světě je jen Udělali to naschvál. Po kočce se země slehla. Čtenář měl myšlenku díla jen tušit než ji přímo vidět v textu. Její hlas byl mladší. Její hlas byl mladší. Obloha byla potemnělá. Oblékla se narychlo. Vzal si mapu a chvíli si v ní četl. Vzal si mapu a si v ní chvíli četl.

- ✓ Srovnej: *Jakoby* z dálky se ozvala střelba (přibližnost). X Z dálky se *jakoby* ozývala střelba (přibližnost). X Z dálky se ozývala *jakoby* střelba (přibližnost). X *Jako by* se z dálky ozvala střelba (kondicionál).
- ✓ *Jakoby* Mozartova hudba v pojetí našeho dirigenta naplnila sál až po okraj. (hudba připomínající hudbu Mozartovu) X *Jako by* Mozartova hudba v pojetí... (jde o hudbu Mozartovu, „jako kdyby jeho hudba naplnila sál až po okraj).
- ✓ U sloves typu nabýt (získat), dobýt (získat) možné podoby jak *nabude*, *přibude*, tak i *přibyde*, *nabyde*“, ty se však hodnotí jako hovorové, stylově nižší, nicméně spadají do spisovné češtiny.

Vyberte jedinou správnou podobu zvýrazněných slov ve spojení:

Víte, kdy bylo založeno ***Prozatímní / Prozatimní*** divadlo?

Všechny změny v programu jsou ***vyhrazeny / vyhraženy***.

Příští měsíc nás čekají ***přijímací / příjmací*** zkoušky na vysokou školu.

Díky / kvůli pozdnímu příjezdu vozu záchranné služby účastník nehody zemřel.

Díky / kvůli včasnému zásahu hasičů byl dům zachráněn.

Vjezd sem je zakázán ***mimo / kromě*** vůz zásobování.